IL-PROLOGU TA' "IL-FIDWA TAL-BDIEWA"

Studju ta' ĠUŻE' CHETCUTI

FI kliem il-Professur Aquilina, "id-dramm li fih jieħdu sehem 22 persunaġġ jiftaħ b'versi marteljani b'rima mbewsa, il-prologu jew bidu tal-ġrajja Maltija li bħala poema oriġinali fil-letteratura tagħna, mimli xbihat ħajja, waħdu biss, jistħoqqlu jissejjaħ xogħol ta' mgħallem".

Il-Prologu hu l-ftuħ tad-dramm epiku-pastorali ta' Ninu Cremona li jiġbor fih ġrajja ta' tbatijiet u sagrifiċċji, ta' ħila u ta' qlubija, li minnha għaddew niesna meta kienu taħt il-ħakma tal-fewdatarji Spanjoli.

Dan id-dramm li jqiegħed l-ewwel ġebla soda fil-pedament tal-letteratura drammatika ta' pajjiżna, hu mibni fuq erba' elementi: l-element storiku, patrijottiku, reliġjuż, letterarju. L-awtur jieħu pagna mill-istorja ta' Malta, pagna glorjuża li turi l-qalb sħiħa tal-poplu Malti li, taħt it-theddida tal-ġuħ u tal-mewt, għarfet iżżomm u ma ċċedi qatt. Kien il-bidu tas-seklu XV meta Malta kienet tinsab għaddejja minn żmenijiet koroh fl-istorja ta' ħajjitha, mill-jasar tal-ħakma tal-fewdatarji. Għalkemm, skond il-ftehim ta' l-1420, il-privileġġi u d-drawwiet tal-Maltin kellhom jibqgħu bla ma jittiefsu, Don Gonsalvo Monroy, li f'idejh Malta kienet fdata mir-Re Alfonso ta' Aragone, ħawwad u ħaqar lill-Maltin kemm felaħ. Il-Maltin li ma felħux jinħaqru aktar qamu kontra Monroy, u lil martu, Donna Costanza, għalquha fil-Kastell ta' Sant'Anġlu. Bi ftehim mar-Re Alfonso ta' Aragona, il-Maltin fdew arthom billi kellhom iħallsu s-somma ta' tletin elf fjorin.

Fuq din il-ġrajja Ninu Cremona bena d-dramm "Il-Fidwa tal-Bdiewa", interpretazzjoni ħajja tas-sentimenti ta' mħabba u ta' mibegħda ta 'poplu ċkejken, imħabba lejn art twelidu, mibegħda lejn l-egħdewwa li kienu jaħkmuha u jassruha. Fil-Prologu s-Sur Nin jgħidilna:

> Il-qalb ta' wied ir-raba' fl-egħkies tal-madmad drat,
> ħasset mingħajr ma tkellmet kuljum mis-sid is-swat.

Il-Prologu fl-arti moderna ma għadux aktar użat. Kif ktibt diġà fi studju ieħor, id-dramatist tal-lum la juża l-prologu u lanqas l-epilogu. Il-prologu hu ta' oriġini Griega, u l-iskop tiegħu

kien li jagħti lill-udjenza l-informazzjoni meħtieġa fuq is-suġġett li jkun ser jiġi ittrattat. Il-prologu kien użat b'effett kbir minn Shakespeare bħalma wkoll mid-dramatisti klassiċi Spanjoli Lope de Vega u Calderon. Għamel sewwa s-Sur Nin li fid-dramm tiegħu daħħal il-prologu? Fil-fehma tiegħi, għamel tajjeb. Għax id-dramm "Il-Fidwa tal-Bdiewa" hu mibni fuq tifsila klassika-romantika, u prologu jaddatta ruħu ħafna ma' din ix-xorta ta' drammi.

Ninu Cremona f'dan il-prologu mimli immaġinazzjoni u poeżija jagħtina ħjiel ta' dak li ispirah biex kiteb dan id-dramm storiku-patrijottiku. Din il-ġrajja, kif igħidilna l-awtur, "ħadha minn ħalq l-għannej tal-Għejna u jrid igħidha kif semagħha, b'xi kliem tal-lum imżejna". Cremona jurina b'episodji u kwadri li jimpressjonawk li l-bdiewa ġwejda Maltin ma felħux aktar u qamu kontra Monroy u ġġieldu għall-fidwa tagħhom.

Iżda minbarra li jqanqal l-ispirtu patrijottiku, il-prologu hu wkoll xogħol ta' immaġinazzjoni sabiħa li teħodna 'l bogħod ngħixu ma' niesna ta' ħames mitt sena ilu fil-ferħ u fin-niket, fid-drawwiet u t-tradizzjonijiet tagħhom. Il-poeta jagħtina wkoll dehriet ta' folklore Malti meta jsemmi "qasrija minn tal-ħabaq" li, dari, kienet titqiegħed fit-tieqa biex tfisser li f'dik id-dar kien hemm xebba għaż-żwieġ, u "ja rabta ta' maktur", ir-rabta li kienet issir dak in-nhar li l-għarajjes iwiegħdu lil xulxin għaż-żwieġ fil-waqt li jagħtu maktur lil xulxin.

It-teknika tal-versi hi tajba: kull vers, imqassam f'żewġ settenarji, hu mqabbel mal-vers ta' wrajh. Il-kelma hi safja, kif jaf iħaddimha Cremona, mimlija b'dik il-ħeġġa ta' ħajja u ta' lwien. Is-sengħa artistika tinħass ukoll fil-ġmel ta' ideat poetiċi mżewqa u fil-figuri tad-diskors.

L-element deskrittiv jagħmel sehem importanti u naraw kif l-awtur fid-deskrizzjonijiet tiegħu jitfagħna fil-qalba taż-żmien u jqiegħed b'mod mill-iżjed artistiku u naturali d-dehriet li leħħu quddiemu.

Intenni dak li ktibt band'oħra:

"Il-ġmiel u l-kulurit tal-kelma flimkien mal-qawwa u l-kobor ta' l-idea jiġbru fihom l-ideal ta' l-Arti. U dan il-prologu nqisu bħala biċċa xogħol ta' arti sabiħa għax fih il-kelma hija mħaddma u mirquma u l-idea qawwija u oriġinali. Il-fantasija f'dan il-prologu taħdem daqs kemm taħdem ir-realtà, u l-poeta jagħtina biċċa xogħol li tqanqal mill-qiegħ il-kuxjenza nazzjonali u tagħni fil-ġieh u fil-glorja l-letteratura Maltija".